■ روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران ■ صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی‌ایران ■ مدیر مسؤول: مهدی عرفاتی

جام جم

■ شاپا: ISSN۱۷۳۵-۳۶۳۷
■ پایگاه اطلاع‌رسانی: www.jamejamonline.ir www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamOnline.ir

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹
■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱ ■ دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳
■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۵ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰
■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰ ■ تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴
■ چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم

پنجشنبه ۱۹ اسفند ۱۴۰۰ | ۷ شعبان ۱۴۴۳ | ۲۰ صفحه | سال بیست و دوم - شماره ۶۱۷۵ | Thursday - March 10 , 2022

حدیث روز: تحف‌العقول
امام موسی‌کاظم(ع)
خشم کلید هر بدی است.

واحه: صائب‌تبریزی
گردبادی را که می‌بینی در این دامان دشت
روح مجنون است می‌آید به استقبال ما

امروز در تاریخ:
سالمرگ لوون هفتوان، بازیگر و کارگردان سینما و تلویزیون./ ۱۳۹۶
سالروز شهادت سیدجمال‌الدین اسدآبادی./ ۱۲۷۵
الکساندر گراهام‌بل اولین مکالمه تلفنی را با موفقیت انجام داد./ ۱۸۷۷ میلادی

اوقات شرعی:
اذان ظهر: ۱۲/۱۵ | غروب آفتاب: ۱۸/۰۷
اذان مغرب: ۱۸/۲۵ | نیمه‌شب شرعی: ۲۳/۳۳
اذان صبح (فردا): ۴/۵۸ | طلوع خورشید(فردا): ۶/۲۱

وضعیت آب و هوای امروز

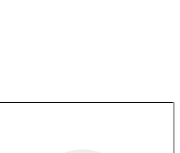
تهران	اراک	همدان	کرمانشاه	تبریز	ساری	کرمان	شیراز
۱۶ / ۱۰	۱۷ / ۶	۱۶ / ۵	۱۶ / ۶	۱۲ / ۳	۱۷ / ۱۰	۲۳ / ۱۰	۲۵ / ۱۰

حکمت ۸۱: نهج‌البلاغه
ارزش هرکس چیزی است که نیکویش می‌داند.

بوق اشغال

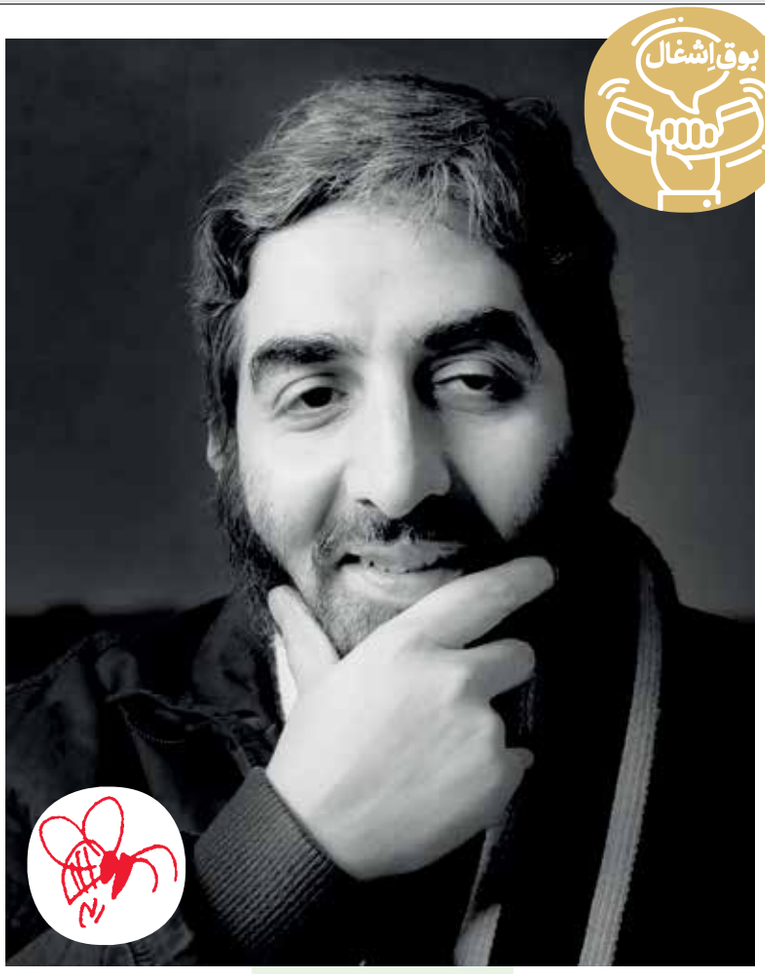
گفت‌وگو با مازیار بیژنی، طراح و کاریکاتوریست

تازه فهمیدم خیلی خطرناکم!

علی مظاهری
روزنامه‌نگار

بای بسم‌ا...؛ مازیار رو از اوه‌ا!... ۲۵، ۳۰ سال پیش می‌شناسم. زمانی دکتر اصغری مدیرمسؤول کیهان بودن و از همون دوره دبیرستان به اون مؤسسه فرهنگی سرمی‌زدیم به همراه برادرزاده ایشان و البته دوست گرمابه و گلستانم تا بعدها که... با مازیار و زنبورک زیرکش آشنا شدم. عصرها می‌اومد و پشت میزی می‌نشست. روزنومه‌ها رو مرور می‌کرد و بازخورد کاریکاتورها و طرح‌هاش رو برمی‌رسیدیم و همه با هم حظ می‌کردیم. چقدر درد داشت نیش زنبورش برای برخی خط و رسم‌ها! سپس قلم برمی‌کشید و طرحی و کلی سخن و حرف را در یکی طرح می‌چپوند و فردا روز از نو. حالا مهمون امروز انجمن بزرگان در روزنامه فخیمه‌مون همون رفیق دوره؛ تا سر سخن بازبشه خیلی طول کشید و امروز و فردا کرد... باری که شروع کردیم و پرسیدم: اگه خط‌ها بریزن سرتون؟ گفت: سؤال‌هات فرمالیستیه فانتزیه نمی‌دونم چی جواب بدهم. وقتی گفتم جیگر داشته باش گفت: اونی که می‌خواد منتشرش بکنه باید جیگر داشته باشه. وقتی هم قرار شد براش پرسش بفرستم، واتس‌اپی یکریز بستمش به پرسش، پیام داد: برادر! مهلت بده سنگر بگیریم گذاشتی روی رگبار! بعد و بعدتر که سرانجام به هم‌سخنی پرداختیم در همون آغاز سخن آورد که: اگه کمی نزدیک‌تر به ذهن مخاطب بپرسی، از این کارهای انتزاعی بسیار هنرمندانه سهراب سپهری‌وار شاید بهتره. پس این چنین بداهه‌وار آغازیدیم؛ یاعلی!

اگه آدما شکل کاریکاتورشون بودن؟
خیلی خوب بود که!
واقعا دیگه نه نفاقی بود نه دورویی. با یک نگاه می‌شد تشخیص داد خیلی از چیزها رو. به نظرم که این‌طوری میاد.

اگه چهره‌ها کاریکاتوری و اجق‌وجقی بود که کسی عاشق کسی نمی‌شد.
نه! همون خوب بود دیگه. آدم‌های یه چهره خیلی دوست‌داشتنی با جای مهر روی پیشانی دارن که اگه کاریکاتوری بودن، دیگه اهداف‌شون اونجوری پیش نمی‌رفت.

اگه کاریکاتور شما رو بکشیم کدوم بخش چهره‌تون برای اغراق، خیلی مناسبه؟
همین اول بسم‌ا... قرار نیست که من گزک دست شما بدم که!

خط‌خطی‌های کودکی‌تون به کاریکاتور رسوندتون یا بعدها شد آنچه شد؟
ما خیلی بچگی نکردیم و خیلی زود نقاشیامون از حالت معمول تبدیل شد به مسائل انقلاب، چون خیلی زود انقلاب شد! اگه چندسال مهلت می‌داد ما بچگی می‌کردیم! ولی زود خوردیم به انقلاب و طبعا هرچی می‌کشیدیم رفت به اون سمتی.

نقاشی‌ای شیش هفت سالگیت؟
تظاهرات خیابونی و درگیری با پلیس و گاردیا همه توی اون نقاشیا بود.

وطلوع کاریکاتور؟
ما که بچه نموندیم. از همون شیش هفت سالگی مجبور شدیم بیفتیم توی مایه‌های نقاشی کاریکاتوری چون تاثیرگذار بود روی مردم.

به‌جز کاریکاتور دیگه توی چیا اغراق می‌کنی؟
در حرف زدن و قضاوت کردن که سعی می‌کنم اغراق نکنم ولی بعضیا میگن همه چیزت اغراق شده‌است.

این زنبور مشهور شما امضاتون، بیشتر عسل ریخته به کام‌تون یا زهر نیشش رو؟
فکر می‌کنم عسلش برای مردم بوده زهرمارش برای خودم.

عجب! فکر می‌کردم به دشمنای انقلاب و غیرمتعهدها و بی‌انصاف‌ها فقط نیش زدین که.
بی‌انصافی که وجه رایج این روزهاست، خودی و دشمن و اصلاح‌طلب و اصولگرا و صهیونیست و حزب‌اللهی نداره. انصاف چیزیه که پیدا نمیشه با ذره‌بین باید دنبالش بگردی در نقدها و قضاوت‌ها چیزی که گمشده همون انصافه حالا در بعضیا بی‌انصافی بیشتره در بعضیا کمتره ولی در مجموع، هرچی که هست همش بی‌انصافیه.

ویزویز این زنبور شما امضاتون بیشتر سر کیا رو برده؟
چی‌چی! زنبوره فقط به سر نمی‌زنه (نمیشه پاسخ طنازانه‌شون رو نوشت).

این زنبور بیشتر روی کدوم گلا میشینه از کدوم گلا بیزاره؟
نمی‌دونم من که بهش درس گل و گرده و گیاه‌شناسی و سم‌شناسی ندادم یه مقداری فرصت بدین با هم تطبیق کنیم ببینیم این گل و گیاها چی هستن... اگه ماجرا به زنبورداری و کندوداری نرسه.

زنبورتون این مدت که کرونا نگرفته شکرخدا؟
زنبورم نگرفته، خودم گرفتم پوستم کلفت بود گذروندم. آره.

راه گذروندن کرونا؟
با همون توصیه‌های طب سنتی که بعضیا مسخره می‌کنن. عرقیات و جوشونده‌ها.

روزهای شما و زنبورتون آفتابیه ابریه، روزگارتون؟
کلا کاریکاتور مطبوعاتی و ما کاریکاتوریستا توی روزنامه و رسانه، محلِ نفَس‌کش‌مونه اگه نباشه عملا وجود خارجی نداریم...

اعتراض شما و زنبورتون به؟
ما به همون روالی که همیشه می‌رفتیم همچنان هستیم مبنای کارامون هم تقریبا سرجاشه.

مبناهاتون؟
همیشه به دولت‌ها و حاکمیت‌ها به هرشکلی از دستگاه‌های دولتی، مجلس، قوه قضاییه معترض بودیم اینها هم کم و زیاد سر جای خودشه.

دیگه چی موند؟
می‌مونه یه سری اعتراضای خارجی، جریانات منطقه، یمن و سوریه و سعودی و صهیونیست و... اینا هم که سر جای خودشه، چیزی تغییر نکرده.

خب؟
اصلاح‌طلبا هم که طبق معمول هستن چه امورات دست‌شون باشه چه نباشه زبانشون درازه به اندازه سه متر، اونا که کم نمیارن، ما هم هستیم.

کی می‌طلبه با زنبورتون گردوخاکی بکنین خودی نشون بدین؟
ما که گردوخاک‌مون رو کردیم، دورمون گذشته، گردن‌مون رو شکوندن، دممون رو قیچی کردن و فرستادن بریم پی‌کارمون.

نفرمایین.
زمانی جایی جلسه‌ای بود با یکی از سردارای سپاه و تعدادی از عناصر فرهنگی روزنامه‌های همسو و نشریات زیرمجموعه، هرکدوم نظراتی داشتن، من به ایشان که تازه پست گرفته بود گفتم نشریه‌ای داریم که نیاز به حمایت داره اگه بخوابه دیگه بازنشرش به این سادگیا نیست. نزدیک ۱۵ساله مدام در سنگر کمین‌ایم از خط مقدم هم جلوتر! درگیریم و معلوم نیست عقبه‌مون چه خبر هست! میگن نیرویی که خط می‌جنگه تدارکات و آب و غذاش هم نمی‌رسه کلا قطعه گاهی هم میره گشت رزمی، گاهی که با عقبه تماس می‌گیره برای کمک، میگن ان‌شاءا... یه روزی! حالا فعلا باش. ۱۵ساله این شکلیه. ایشون خنده‌ای کرد و گفت شما خیلی خطرناکی! تازه فهمیدم که خیلی خطرناکم چون نمی‌دونستم تا حالا.

کیا برای شما خط و نشون می‌کشن؟
واا... کسی نمیتونه برای ما خط و نشون بکشه.

اون تهدیدات فضای مجازی چی؟
کمتر از اون حدیه که شما اسمش رو بذارین خط و نشون، بیشتر مایه خنده است ولی درگیری‌مون با جریانات مزدوری اینجوریه که از تقسیمات اصولگرا و اصلاح‌طلب و چه و چه گذشتیم.

به کجا رسیدین؟
رسیدیم به طرفدار وطن و مزدور؛ دو جریان بیشتر نداریم و هرچی می‌گذره داره روشن‌تر میشه که چه جریانی طرفدار مزدوری هستن و کدوم جریان، طرفدار ایرانن.

یعنی اینجا دیگه سنگر آخره؟
نه از این هم شیفت کردیم روی یه تقسیم‌بندی دیگه: افراد پدرمادردار و افراد بی‌پدرمادردار! الان داریم کم‌کم به اون سمت می‌ریم.

وقت کار و طراحی اگه نه زنبور نه کاغذ نه تخیل نه قلم با شما راه نیان همکاری نکنن؟
در اون صورت کاری انجام نمیدم صبر می‌کنم همه چی سر خط بشه بعد کار می‌کنم. در چنین شرایطی کاری خلق نمیشه این چیزی که داری میگی یعنی عملا هیچی.

هیچ‌وقت براتون پیش نمیاد؟
ایده که بیاد بقیه عوامل هم خودبه‌خود ردیف میشه. هیچ‌وقت پیش نمیاد که من کاری رو بخوام انجام بدم و نتونم. پیش نیومده.

اگه کاریکاتورا و طرح‌های درودیوار خونه یا اتاق یا کارگاه با واردشدن‌تون بزنن زیر خنده، به شما بخندن؟
من هیچ‌وقت روی درودیوار خونه‌ام نزدم، حتی یه نقاشی. چرا همه اینجور تصوری دارن؟

پیش خیلیا مثلا استاد قباد شیوا رفتم درودیوار کارگاه‌شون پر بود طرح و پوستر و...؟
کارگاه ندارم، کارگاه من فقط یه میزه.

یه تصور کمدی از هنرمند؟
توی فضای مجازی دیدم. تصورشون اینه که کاریکاتوریست، صبح تا شب نشسته پشت میز و فقط فکر می‌کنه و کاریکاتور می‌کشه. این همون تصور خیلی‌کمدی ازیه آدمه.

تعجب برخی از شما؟
شده توی توییتر و... عکس و پوستر و... میذارم از طبیعت‌گردی و کوهنوردی، فضای سبز ایران و این چیزا برخی با تعجب میگن آقامگه شما کاریکاتوریست نیستی! کاریکاتوریست هستم ولی آدم هم که هستم.

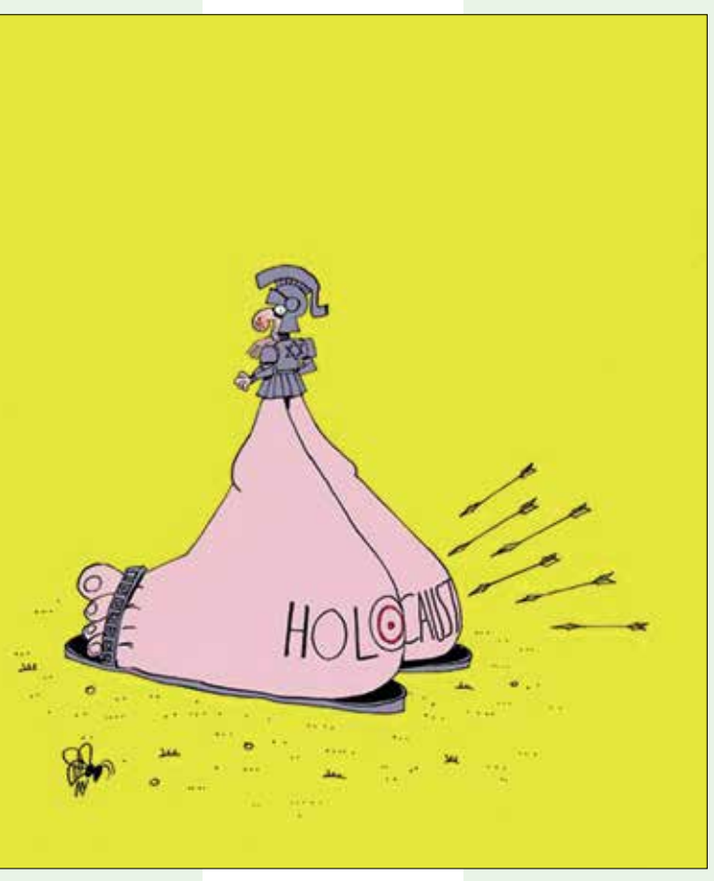
با کاریکاتور که آشپزی می‌کنین برای کیا یه وجب روغن می‌ریزین روش؟
برای همین آدمایی که توی ۱۵ تا ۲۰سال گذشته توی آثارمون هستن و این مدت به صورت حرفه‌ای از بس آشپزی کردم و روش روغن ریختم، الان آشپز حرفه‌ای شدم. انواع و اقسام آش و هلیم با روغن اضافه موجود است. (راستی! زنبورداری بود و گیاه‌شناسی و آشپزی و دیگه چی مونده!)

بریم سراغ رمالی! رمل و اسطرلاب بندازیم بخت زنبورتون و کاریکاتور و شما رو بسنجیم؟
من بلد نیستم شما بنداز اگه بلدی اما از شواهد و قرائن سماوی و ارضی و قوس صعود و نزول و بقیه قرائن برمیاد که همچی بخت‌مون روشن نیست با این اوضاع و احوالی که توی مملکت می‌بینیم.

خدا بخت‌تون رو باز بکنه!
به قول یکی از هنرمندای طنز حوزه که می‌گفت: ما هنرمندا نویسنده، طنزنویس، شاعر... به دستگاه‌های فرهنگی مملکت سوبسید میدیم به‌جای اونکه اونا به ما سوبسید بدن با هر بدبختی و گشنگی و پابرهنگی یه زمون نشریه‌ای رو با هزار بدبختی از صفر رسوندیم به جایی که در سطح کشور توزیع می‌شد صرفا به‌دلیل یه سری بی‌سلیقگی و عدم فهم طنز، رسما تعطیلش کردن. بعد با دوندگی زیاد یه نشریه دیگه با رانت و گدایی از نهادها و... برادرا نشستن گفتن این به چه درد می‌خوره! اونم تعطیلش کردن. بعدش گفتن نشریه ندارین ساختمونش رو می‌خواین چه‌کار، اونم گرفتن. دیگه هیچی!

پس گاهی هم ناامید میشین؟
از سیستم فرهنگی هنری و نهادهای فرهنگی و اداره‌اش. کلا ناامیدم اگر هم دارم کار می‌کنم به خودم امیدوارم که این هم برای یه عده، مسخره و عجیب میاد که شما چطوری هنوز امیدواری. دیگه به حمایت و پشتیبانی و اینها، نه! امیدی ندارم.

کاریکاتوریست رو چی نارسا و ناتوان می‌کنه؟
نمی‌دونم تعریفا فرق می‌کنه کاریکاتوریست داریم تا کاریکاتوریست. حکم کلی نمی‌تونم برای همه صادر بکنم.

اهل چی نیستی؟
اهل خودسانسوری نیستم. نمی‌تونم.

سوءسابقه هم دارین؟
خیلی زیاد.

آخه توی فضای مجازی پیچید قراره یه خانمی ترورتون کنه؟
آقاش هم [نمی‌تونه] این شوخی‌ها البته هست بعضیا چیزایی میگن می‌نویسن. توی توییتر بود که یکی نوشته بود: آدرس و شماره تلفن‌تون رو بده می‌خوام ترورتون کنم! گفتم آدمی که می‌خواد ترور کنه خودش هم باید زحمت آدرس و تلفن رو بکشه. یکی هم نوشته بود اگه مردی آدرس منزلت رو بده بیام اونجا بزنمت.

اگه واقعا کسی باهاتون چپ بیفته فقط کاریکاتورش رو می‌کشین؟ چه‌کارش می‌کنین؟
واا... ما گردنمون باریکه، نه اطلاعاتی هستیم نه امنیتی نه دستمون به جایی بنده، همین جوریش هم پشت سرمون کلی حرف هست، اینجور حرفا رو که میگی انگار کسی رو تهدید کردم؛ داری برام پاپوش میدوزیا. ماکتک‌خور همه هستیم زورمون هم به هیچ‌کس و هیچ جا نمی‌رسه.

زور زنبورتون چی، زمانی که زورش به خیلیا می‌رسید.
حیات کاریکاتور به رسانه است اگه دیده بشه تاثیر داره اگه رسانه‌ای داشته باشی که دیده نشه کاریکاتور هم درش تاثیر نداره.

درباره مثلا آزادی فضای مجازی؟
فضای آزاده دوتا کلمه بیشتر از کوپنت اضافه کنی سریع، صفحه بسته! چندبار سر همین کاریکاتورا صفحه توییترم بسته شد یه بار صفحه اینستاگرامم بسته شد. گاهی هم اینستا تهدید می‌کنه فلان کاریکاتورت بود حذف کردم.

همون ضدصهیونیستا رو؟
آره دیگه، اون حذف می‌کنه ما میذاریم بعد میگه بذاری پاک می‌کنیم.

یه خاطره درباره این حذف و اضافه؟
همین چندوقت پیش (متاسفانه) علیه پیغمبراعظم(ص) در نشریات فرانسه کاریکاتور چاپ شده بود و فرانسه محکم پاش واستاد و خود امانوئل ژان ـ میشل فردریک مکرون دفاع کرد صفحه شخص مکرون توی توییتر حدود ۵میلیون بیننده داشت با شعارهایی در حمایت از این حرکت [شرم‌آور و غیرانسانی]، ما هم گفتیم: آزادی بیانه پس بریم وسط معرکه، یه سری کاریکاتور با محوریت همون شعاراشون گذاشتم شعارایی مثل ما با همیم، فرانسه متحد و... (خارج از روند معمول) یه ساعت بیشتر نشد همه رو برداشتن و صفحه رو بندآوردن.